

ВРАХУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІМ'Ї В РЕГІОНАЛЬНІЙ СІМЕЙНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Проаналізовано сучасні заходи зміцнення сім'ї в регіональній політиці країни та обґрунтовано їх недостатність для зниження конфліктологічних особливостей її функціонування. Відстежено системний зв'язок регіональної сімейної політики з регіональною економічною, соціальною, гуманітарною та екологічною політикою. Окреслено завдання регіональної сімейної політики України, спрямовані на зміцнення української родини.

Ключові слова: регіональна сімейна політика, функціонування, заходи, конфліктологічні особливості.

Соціальне становище сім'ї є інтегральним показником суспільного розвитку регіону, який відображає моральний стан суспільства, є визначальним фактором формування громадського та демографічного потенціалу, репрезентує рівень добробуту населення, потенціал виникнення соціальної напруженості та конфліктів у суспільстві.

Для послаблення рівня соціальної напруженості у сім'ї та покращення становища української родини на державному рівні необхідно впроваджувати ефективні заходи, які повинні мати як загальнодержавний, так і регіональний характер. Так, у проєкті Концепції загальнодержавної програми підтримки сім'ї та демографічного розвитку на період до 2015 р. [4] запропонували заходи проведення системної та комплексної державної політики у сфері сім'ї та демографічного розвитку, що спрямовані на:

- відновлення української духовності, утвердження моральних цінностей у суспільно-політичному та приватному житті;
- активне просування, всебічну підтримку та захист традиційних сімейних цінностей;
- формування сім'ї "середнього класу", орієнтованої на народження і виховання двох і більше дітей, яка самостійно вирішує свої проблеми, інвестує у власний розвиток, бере активну участь у житті громади, виховує відповідальних громадян України;
- популяризація здорового способу життя; створення системи протидії алкоголізму, тютюнопаління, вживання наркотиків;
- забезпечення економічних передумов уповільнення процесу депопуляції;
- поліпшення умов для виховання та здорового розвитку дітей;
- забезпечення можливості поєднання професійної самореалізації з виконанням сімейних і батьківських обов'язків;
- запобігання асоціальним проявам у сім'ї, передусім жорстокості та насильству, соціальному сирітству, бездоглядності та безпритульності дітей;
- забезпечення підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах або в зоні ризику щодо потрапляння в такі ситуації;
- формування відповідального батьківства та материнства;
- підготовку молоді до подружнього життя;
- збереження репродуктивного здоров'я населення, охорону материнства, батьківства та дитинства.

У декларації про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок зазначено, що держава захищає права сім'ї як основної ланки суспільства. Окрім цього, створюється матеріальна та соціально-економічна база для зміцнення сім'ї та підвищення її добробуту, впроваджуються заходи щодо охорони материнства та дитинства, забезпечення здорового генофонду України, створюються сприятливі умови для повноцінного розвитку та виховання дітей у сім'ї, підтримуються заходи, спрямовані на підвищення культурного, освітнього, морального рівня сім'ї та кожного її члена [3].

Перераховані заходи повинні сприяти гармонійному розвитку сім'ї як інституту, який формує суспільство, однак на практиці вони не є достатньо ефективними, а сім'я зазвичай залишається сам на сам зі своїми проблемами, що ще більше загострює негативні прояви у виконанні нею своїх функцій. На наш погляд, така ситуація складається через недостатню ефективність прийнятих на державному рівні програм, оскільки вони мають частковий та загальний характер, не враховуючи регіональні особливості функціонування сім'ї. На перший погляд може здатися, що практично всі сім'ї в країні мають аналогічні проблеми, однак, як ми виявили, усі кризові та девіантні прояви функціонування сім'ї мають певну регіональну диференціацію, яка впливає на рівень соціальної напруженості у сім'ї та потребує врахування у регіональній сімейній політиці.

На жаль, серед державних документів нам не вдалося знайти жодного офіційного документа, який би спрямовувався на вирішення проблем сім'ї на регіональному рівні. Деякі заходи сімейної політики пропонують на рівні конкретних регіонів, як частина соціально-економічного розвитку області [6], однак не маючи комплексного характеру та орієнтації на довготермінову перспективу, вони не дають очікуваного корисного ефекту. Наприклад, серед основних завдань регіональної сімейної політики у Луганській області на 2010 р. виокремлено такі заходи [5]: розвиток міжнародного співробітництва з питань роботи з сім'ями, молоддю, жінками та дітьми, створення умов для становлення, соціально-культурного розвитку та зміцнення іміджу сім'ї, сприяння відродженню історичних, культурних і духовних традицій сім'ї, сприяння запобіганню насильства в сім'ї, сприяння здійсненню заходів, спрямованих на заохочення материнства, сприяння протидії торгівлі людьми. Як бачимо, усі запропоновані заходи мають досить загальний характер і, як свідчить статистика, не сприяють зниженню кризових проявів функціонування сімей регіону.

Водночас, будь-яке суспільство повинно бути зацікавлене в зниженні конфліктологічних проявів у життєдіяльності сім'ї, що є запорукою стабільного розвитку держави та регіонів, для цього необхідно розробляти та впроваджувати заходи ефективної регіональної сімейної політики. Для зниження конфліктологічних проявів функціонування сім'ї та рівня напруженості у суспільстві регіональна сімейна політика повинна активно взаємодіяти з іншими видами регіональної політики (рис.). Основною формування стабільного та гармонійного розвитку сім'ї та регіону загалом є запровадження ефективної регіональної економічної політики.

Рис. Взаємозв'язки регіональної сімейної політики з іншими видами регіональної політики

Здатність сім'ї повноцінно виконувати економічну функцію залежить від сформованого економічного клімату в регіоні. Основою для забезпечення економічної функції сім'ї є:

- створення необхідної кількості робочих місць для членів сімей, враховуючи економічний потенціал та особливості розвитку регіонів;
- гарантування належного рівня оплати праці, яка здатна забезпечити належні умови проживання, розвитку та вдосконалення для членів родини;
- зростання трудових доходів, подолання бідності працюючого населення;
- реалізація конституційних гарантій встановлення величини мінімальної заробітної плати, пенсії, інших видів соціальних виплат та допомоги на рівні, який здатний забезпечити щоденні потреби членів сім'ї;
- економічне стимулювання сімей, зокрема кредитними та податковими інструментами, створення умов та підтримка розвитку сімейного підприємництва (надання пільгових кредитів, зниження рівня податкового навантаження);
- оптимізація структури агропромислового комплексу, інвестування у розвиток сільського господарства та створення додаткових робочих місць у сільській місцевості як основи стабільного розвитку сільської сім'ї;
- розвиток та впровадження інноваційних та безпечних технологій на підприємствах гірничодобувної промисловості, які здатні істотно знизити рівні смертності та травматизму на такого типу підприємствах;
- підтримання розвитку сільського сімейного зеленого туризму;
- сприяння відновленню та розвитку народних ремесел та художніх промислів у сільській місцевості на основі сімейних домогосподарств;
- розвиток та відновлення соціальної інфраструктури, як основи забезпечення стабільного соціально-економічного середовища сім'ї, особливо у сільській місцевості;
- формування якісного соціального середовища на селі як основи закріплення молоді сім'ї у сільській місцевості.

Лише сімейно-соціальна спрямованість економіки у перспективі спроможна стабілізувати економічне становище сімей, знизити прояви девіантної поведінки та соціальної напруженості у регіонах. Взаємодію соціальної регіональної та регіональної сімейної політики потрібно спрямовувати на підвищення матеріального добробуту сімей в регіонах, міжрегіональне вирівнювання умов життєдіяльності сім'ї (особливо між містом та селом), забезпечення високих соціальних стандартів та умов для особистого розвитку для усіх членів сім'ї в усіх регіонах країни.

Одним із головних завдань сучасної регіональної соціальної та сімейної політики постає усунення диспропорцій у розвитку регіонів, вирівнювання відмінностей та забезпечення зростаючих стандартів якості життя сімей, незалежно від місця їх проживання. Дослідження показало, що окремі регіони України істотно відрізняються за соціально-економічними показниками, причому, як свідчить аналіз, ці відмінності посилюються. Отже, актуальним є завдання мінімізації, а відтак ліквідації регіональних диспропорцій, що зможе забезпечити більш-менш рівні умови для розвитку сімей [1].

Серед основних завдань регіональної соціальної політики, спрямованих на покращення умов функціонування сім'ї, можна відзначити:

- створення сприятливих житлових та соціально-побутових умов проживання сім'ї, розвиток та підтримка молодіжного житлового кредитування в усіх регіонах країни;
- визначення регіональних і галузевих пріоритетів у створенні нових, додаткових та збереженні наявних високопродуктивних робочих місць;
- легалізації "прихованого безробіття" та підвищення рівня соціального забезпечення сім'ї шляхом легалізації зарплати "у конвертах" в усіх регіонах країни;
- стимулювання створення робочих місць для окремих соціально-демографічних груп (молоді, жінок, інвалідів, військовослужбовців, звільнених з військової служби тощо);
- підвищення рівня соціального забезпечення сімей, особливо молодих;
- забезпечення будівництва соціального житла для громадян, які його реально потребують;
- розвиток дошкільного і позашкільного виховання й освіти, зокрема сімейні форми;
- запровадження соціального патрунування та супроводу неповних, соціально неблагополучних, бідних сімей з неповнолітніми дітьми державними та громадськими структурами;
- реформування системи охорони здоров'я, здійснення відповідних організаційних та профілактичних заходів зміцнення й охорони здоров'я сім'ї;
- поліпшення репродуктивного здоров'я населення, забезпечення доступності якісної медико-генетичної, акушерської допомоги, пропаганди сучасних засобів планування сім'ї.

Особливо важливого значення в регіональному аспекті набуває демографічна складова соціальної політики, оскільки в Україні існує значна регіональна диференціація показників демографічного та сімейного розвитку, що зумовлено цілою низкою факторів: природно-географічних, історичних, економічних, політичних, таких, як різний ступінь розвитку господарської та соціальної інфраструктури, структура виробництва, регіональні відмінності рівня та якості життя населення, специфіка ринків праці, особливості способу життя сільського та міського населення, передусім у мегаполісах, динаміка міграційних процесів, тенденції урбанізації, екологічна ситуація, культурно-історичні традиції тощо. Найбільш критично постає демографічна ситуація у Донецькій та Луганській областях, а у Дніпропетровській, Херсонській та Чернігівській областях характеризується як досить складна. У всіх цих регіонах несприятлива демографічна ситуація поєднується з досить високим рівнем економічного розвитку.

До регіонів із середніми демографічними показниками належать Житомирська, Запорізька, Київська, Кіровоградська, Одеська, Полтавська, Сумська, Хмельницька та Черкаська області. До групи регіонів з відносно сприятливою демографічною ситуацією входять АР Крим, Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Чернівецька області, міста Київ та Севастополь. При цьому в таких регіонах, як АР Крим, Закарпатська, Миколаївська, Рівненська області та м. Київ існує тенденція до погіршення демографічних показників, починаючи з 1989 р. [2]. Регіональна екологічна та сімейна політика повинна скоординувати свої дії на подолання конфліктологічних чинників розвитку сім'ї, які залежать від:

- зниження ймовірності виникнення природних стихійних явищ та катастроф, що негативно позначаються на якості життя, здоров'ї та матеріальному становищі сім'ї;
- зниження ймовірності виникнення аварій та катастроф техногенного характеру, що негативно впливають на зростання рівня соціальної напруженості у сімейному середовищі.

Регіональна сімейна політика повинна спрямовуватись на пом'якшення та вирішення таких, найбільш нагальних проблем:

- утвердження високого соціального статусу сім'ї шляхом пропаганди дітонародження, досвіду організації сімейного життя у засобах масової інформації, започаткування сучасних форм підготовки школярів, молоді до вступу у шлюб та створення сім'ї;
- збагачення шлюбно-сімейних традицій, підвищення статусу материнства і батьківства у суспільстві;
- розвитку соціального сервісу в сфері обслуговування сімей, надання їм послуг і консультацій;
- пропаганди і забезпечення рівних можливостей тривалого, здорового, повноцінного життя;
- формування механізму заохочення населення до ведення здорового способу життя через освітні програми, ЗМІ;
- зниження рівня алкоголізації сім'ї в усіх регіонах країни, особливо у східних, центральних та сільській місцевості. Наслідком високого рівня алкогольної залежності стають збільшення рівня смертності та зменшення тривалості життя, вбивство та самовбивство, розлучення і сирітство, дорожньо-транспортні пригоди та злочинність, алкоголізація дітей;
- зниження рівня дитячої безпритульності та бездоглядності;
- всебічне сприяння родині, систематичне проведення різноманітних заходів для родини й їх аналіз;
- створення умов для вдалого поєднання дорослими (особливо матерями) роботи і родини з метою стимулювання народжуваності у регіонах, особливо міських поселеннях та східних, центральних областях;
- всеохопна підтримка батьків у їх виховній відповідальності;
- створення та фінансова підтримка організацій, які б займалися підвищенням виховної компетенції батьків в усіх регіонах [7].

На наш погляд, основні заходи регіональної сімейної політики повинні впроваджуватись на трьох ієрархічних рівнях:

- 1) макрорегіональний рівень – рівень адміністративних областей;

- 2) мікрорегіональний рівень – рівень міської та сільської територій;
- 3) локальний – рівень конкретного населеного пункту (міста, села, селища, хутора).

На макрорегіональному рівні всі заходи регіональної сімейної політики повинні мати стратегічний характер і спрямовуватись на відновлення та збереження сімейних цінностей, формування фізично, психічно та морально здорової сім'ї. На мікрорегіональному рівні – відновлення та формування сімейних традицій, розроблення заходів зі зниження девіантних та кризових проявів функціонування сімей, ослаблення трансформаційних проявів та зниження рівня соціальної напруженості у сімейному середовищі.

На локальному рівні заходи регіональної сімейної політики повинні спрямовуватись на вирішення та пом'якшення конкретних проблем сімей, які потребують нагальної допомоги. Це може бути соціальна допомога, соціальний патронаж, різні види матеріальної, моральної та духовної підтримки сімей, що опинилися у складних життєвих обставинах. У регіональному аспекті сімейна політика повинна скоординуватись на вирішення найбільш нагальних питань як у довго-, так і в короткотерміновій перспективі.

Тобто регіональна сімейна політика повинна системно вирішувати завдання зміцнення сім'ї та сімейних цінностей, враховуючи регіональні особливості становища та розвитку української родини, забезпечувати її інтереси у процесі суспільного розвитку, здійснювати експертизу життєдіяльності сім'ї у регіональному масштабі, створення необхідних умов для реалізації сім'єю своїх функцій на основі власної трудової та економічної активності, забезпечувати соціальний захист сімей.

Література

1. Барсуков А.В. Регіональна соціальна політика: інформаційне забезпечення її формування та реалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.09.01 "Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика" / А.В. Барсуков; НАН України. Ін-т регіон. дослідж. – Львів, 2006. – 20 с.
2. Концепція демографічного розвитку України на 2005-2015 рр. (проект). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=34:-2005-2015-&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27.
3. Постанова Верховної Ради України Про Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon.nau.ua/doc/?code=475-14>.
4. Проект Концепції Загальнодержавної соціальної програми підтримки сім'ї та демографічного розвитку на період до 2015 р.. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article;jsessionid=D1D2E029800261978528FCDA8397776?art_id=119523&cat_id=98426.
5. Сімейна політика. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sms.lugansk.ua/node/1106>.
6. Соціально-економічний розвиток Одеської області. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ssn.odessa.gov.ua/Main.aspx?sect=Page&IDPage=18055&id=132>.
7. Чирікова Г. Особливості реалізації сімейної політики ФРН. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gnvp/2010_50/27.pdf.

Повстын О.В. Учет конфликтологических особенностей функционирования семьи в региональной семейной политике Украины

Проанализированы современные меры укрепления семьи в региональной политике страны и обоснована их недостаточность для снижения конфликтологических

особенностей ее функционирования. Оценена системная связь региональной семейной политики с региональной экономической, социальной, гуманитарной и экологической политикой. Очерчено задания региональной семейной политики Украины, направленные на укрепление украинской семьи.

Ключевые слова: региональная семейная политика, функционирование, мероприятия, конфликтологические особенности.

Povstyn O.V. An conflict features account of family functioning in the Ukrainian regional domestic policy

The modern measures of strengthening of family are analyzed in the regional policy of country and their insufficiency is grounded for the decline of conflict features of its functioning. It is inspected system connection of regional domestic policy with a regional economic, social, humanitarian and ecological policy. Outlined tasks of regional domestic policy of Ukraine, directed on strengthening of Ukrainian family.

Keywords: regional domestic policy, functioning, measures, conflict features.

УДК 331.101

Асист. А.Ю. Токарська; студ. А.І. Возна –
НЛТУ України, м. Львів

МОТИВУВАННЯ ПРАЦІ В УМОВАХ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Досліджено суть і значення мотивування праці. Розглянуто класифікацію теорій мотивації, визначено мотиваційні фактори працівників відділу зовнішньоекономічної діяльності та мотиваційні чинники.

Ключові слова: мотивація, трудові ресурси, зовнішньоекономічна діяльність.

Ефективне функціонування підприємства та його конкурентоспроможність залежать не лише від технічного оснащення організації, наявності сучасних технологій, чітко поставленої системи контролю, маркетингових досліджень ринкового середовища, а й від кваліфікації керівників, спеціалістів, службовців, робітників і підприємства та ефективного управління персоналом. Ефективне управління неможливе без розуміння мотивів і потреб працівників, а також комплексного використання стимулів до праці залежно від цілей і завдань підприємства. От чому проблема вивчення мотивів, стимулів, а також чинників, що впливають на формування механізму мотивації праці, залишається актуальною і на цей час.

Аналіз наукових публікацій засвідчує, що питанню мотивування праці присвячено багато робіт як вітчизняних вчених, так і іноземних. Серед досліджень виокремимо Д.П. Богиню, В. Денюк, О.І. Єгорова, Й.С. Завадського, А.М. Колота, Г.Т. Кулікова, О.О. Клокар, А.В. Карамушка, О. Стахів, І.Г. Ушацева та ін. [1, 3, 4]. Вагомий внесок у розроблення проблеми мотивації праці зробили західні науковці: Дж.М. Кейнс, К.Р. Макконнелл, А. Маршал, П. Самуельсон та ін. [4, 5].

Мотивація трудової діяльності не може бути дієвою без застосування сучасних форм і методів стимулювання персоналу, зокрема і матеріального. Стимулювання повинно відповідати потребам, інтересам і здібностям працівника. Проведений аналіз існуючих теорій мотивації теорії мотивації дає змогу класифікувати їх таким чином (рис.).

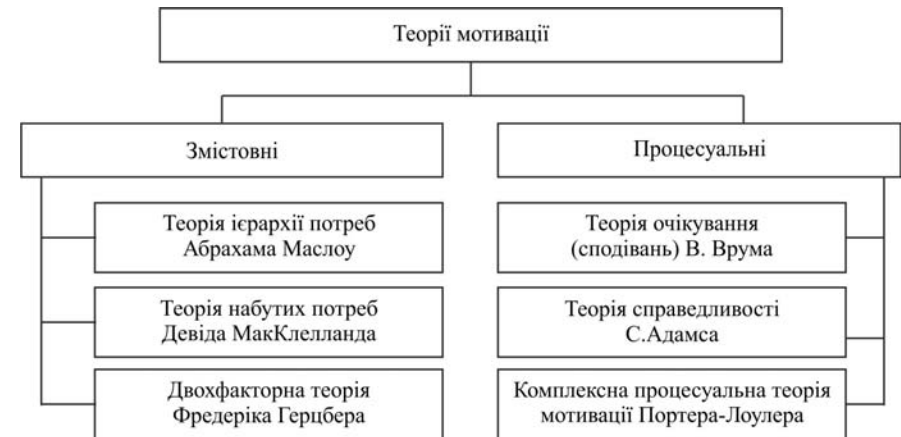

Рис. Класифікація теорій мотивації

Змістовні теорії мотивації ґрунтуються на ідентифікації (класифікації) потреб людей, що спонукають їх до дій. Знаючи потреби підлеглих, менеджер може створити умови для їх задоволення таким чином, щоб забезпечити досягнення цілей організації, а процесні теорії мотивації не заперечують існування потреб, але наголошують, що поведінка людей в організації визначається не тільки потребами [5].

Одним із основних висновків, який об'єднує всі згадані вище теорії, є те, що, зазвичай, результативна праця завжди задовольняє самого працівника. Перш ніж розробляти положення щодо мотивування праці управлінського персоналу всіх рівнів та різних підрозділів необхідно оцінити рівень впливу одного і того ж мотиваційного чинника на кожного працівника, тобто підійти до даного питання з позиції диференціації.

Доцільно виокремити загальні фактори, які більшою чи меншою мірою мотивували працівників відповідних відділів підприємства. Наприклад, на роботу працівників відділу збуту найбільше впливає рівень попиту споживачів, оскільки їх заробіток переважно залежить від обсягів реалізованої підприємством продукції, географії збуту та широти асортименту. На рівень мотивування працівників відділу постачання істотно впливають постачальники, оскільки відхилення в асортименті, якості поставлених товарів, підвищення цін на ресурси та комплектуючі, недотримання вимог і термінів поставок призводить до неефективного виконання працівниками відділу постачання своїх обов'язків, знижує результативність праці, а відповідно, і її оплату [1].

Щодо мотивування працівників відділу зовнішньоекономічної діяльності, то тут значний вплив має рівень розвитку міжнародних економічних відносин як країни, регіону, так і самого підприємства, географія міжнародних ринків, номенклатура та асортимент продукції, рівень її оброблення, конкурентоспроможність, тарифні та нетарифні інструменти регулювання ЗЕД. Інші мотиваційні фактори та їх сутність викладено у таблиці. Нормування праці, як один із інструментів підвищення її продуктивності, зниження вит-